

УДК 781.63

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/93-2-21>**Михайло СИДОРЕНКО,**

orcid.org/0009-0002-5419-6590

викладач класу саксофон, асистент стажист кафедри музичного мистецтва естради та джазу
Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського
(Харків, Україна) sydorenkomihail@gmail.com

АНСАМБЛЕВА ТВОРЧІСТЬ МАЙКЛА БРЕКЕРА

У статті проаналізовано ансамблеву творчість Майкла Брекера як одного з провідних джазових саксофоністів другої половини XX – початку XXI століття, чия виконавська практика суттєво вплинула на формування сучасних підходів до колективного музикування. Розглянуто еволюцію його стилю від ранніх експериментів у складі гурту «Dreams» до розгорнутих ансамблевих концепцій, реалізованих у проєктах «Breckers Brothers», «Steps Ahead», «Directions in Music», а також у великооркестровому кіндісекстеті, створеному для альбому «Wide Angles». Показано, що ключовою рисою творчості митця М. Брекера є поєднання високої технічної майстерності з глибоким розумінням ансамблевої взаємодії, яка передбачає рівноправність інструментів, органічний розподіл функцій і високий рівень комунікативності між учасниками ансамблю. Зазначено, що у співпраці з провідними музикантами, зокрема П. Метені, Г. Генкоком, Р. Гаргроувом і Дж. ДеДжонеттом, виконавець формував нові моделі колективної імпровізації, у яких саксофон не домінує над ансамблем, а інтегрується в єдиний музичний простір. Метою дослідження є висвітлення особливостей ансамблевої творчості Майкла Брекера та окреслення специфіки його внеску в розвиток колективного музикування у сучасному джазі, спираючись на аналіз діяльності виконавця в різних ансамблевих формах і проєктах. Показано, що принципи, властиві творчості М. Брекера, зокрема контрапунктність імпровізаційних ліній, структурна взаємодія між інструментами та баланс між індивідуальністю та колективністю, становлять фундамент для розуміння механізмів розвитку джазової ансамблевої культури. Результати дослідження можуть бути використані у подальших розвідках, присвячених еволюції ансамблевих форм у джазі, а також у практиці підготовки музикантів, орієнтованих на професійне колективне виконавство.

Ключові слова: Майкл Брекер, ансамбль, ансамблева взаємодія, ансамблева творчість, джаз.

Mykhailo SYDORENKO,

orcid.org/0009-0002-5419-6590

Lecturer at the Saxophone Class, Assistant Trainee at the Department of Pop and Jazz Music Art
Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts
(Kharkiv, Ukraine) sydorenkomihail@gmail.com

THE ENSEMBLE ARTISTRY OF MICHAEL BRECKER

The article examines the ensemble artistry of Michael Brecker as one of the leading jazz saxophonists of the late twentieth and early twenty-first centuries, whose performing practice significantly influenced the formation of contemporary approaches to collective music-making. The evolution of his style is traced from early experiments with the ensemble «Dreams» to the development of extended ensemble concepts implemented in such projects as «Breckers Brothers», «Steps Ahead», «Directions in Music», as well as in the large-scale quintet created for the album «Wide Angles». It is demonstrated that a defining feature of Brecker's work is the combination of high technical mastery with a deep understanding of ensemble interaction, which presupposes the equality of instruments, an organic distribution of functions, and a high level of communication among ensemble members. It is noted that through collaboration with leading musicians, including Pat Metheny, Herbie Hancock, Roy Hargrove, and Jack DeJohnette, Brecker developed new models of collective improvisation in which the saxophone does not dominate the ensemble but integrates into a unified musical space. The aim of the study is to highlight the specific features of Michael Brecker's ensemble artistry and outline the particularities of his contribution to the development of collective performance practices in contemporary jazz, based on an analysis of his activity in various ensemble formats and projects. The article shows that principles characteristic of Brecker's work – such as the contrapuntal nature of improvisational lines, structural interaction between instruments, and the balance between individuality and collectivity – constitute the foundation for understanding the mechanisms of the evolution of jazz ensemble culture. The results of the study may be applied in further research on the development of ensemble forms in jazz, as well as in the practical training of musicians specializing in professional ensemble performance.

Key words: Michael Brecker, ensemble, ensemble interaction, ensemble artistry, jazz.

Постановка проблеми. Сучасний джаз характеризується багаторівневою взаємодією між виконавцями, у якій ансамблеве мислення постає ключовим чинником формування індивідуального стилю музиканта. Визначні саксофоністи другої половини XX – початку XXI століття зробили суттєвий внесок у розвиток колективного музикування, але постать Майкла Брекера вирізняється особливо виразною інтеграцією сольної майстерності та ансамблевої взаємодії. Його творчість демонструє, як інструментальна техніка, імпрізаційна логіка та спільне музичне мислення можуть зливатися в єдину художню систему. З огляду на трансформацію джазового виконавства, зростання інтересу до гібридних жанрових форм і розвиток великих та малих ансамблів, аналіз ансамблевої діяльності М. Брекера набуває актуальності.

Аналіз досліджень. Ансамблеві аспекти джазового виконавства активно висвітлюються у працях сучасних музикознавців та культурологів. Дослідження, присвячені історії джазу, підкреслюють внесок окремих музикантів у трансформацію колективного звучання, зокрема акцентують на ролі синтезу акустичного й електронного інструментарію в еволюції ансамблів. Біографічні матеріали й аналітичні огляди висвітлюють масштаби участі Майкла Брекера у різних формах ансамблевого музикування. У цих джерелах наголошено на здатності М. Брекера інтегрувати індивідуальне імпрізаційне мислення у складні ансамблеві структури, створюючи багатопланові звукові моделі.

Важливе місце займають також критичні огляди проєктів «Breckers Brothers», «Steps Ahead», «Directions in Music» та «Wide Angles», які демонструють, як імпрізація, фразування й ритмічна взаємодія перетворюються на системні ансамблеві процеси. Попри наявність численних спостережень щодо стилю гри М. Брекера, у науковому дискурсі бракує комплексного аналізу його ансамблевого мислення як окремого компонента виконавської майстерності.

Мета статті – висвітлити особливості ансамблевої творчості Майкла Брекера та окреслити специфіку його внеску в розвиток колективного музикування у сучасному джазі, спираючись на аналіз діяльності виконавця в різних ансамблевих формах і проєктах.

Виклад основного матеріалу. Майкл Брекер народився у Філадельфії 1949 року та виріс у родині, де джазові записи звучали постійно. Його батько був адвокатом, але грав на піаніно та мав глибоку повагу до джазової традиції. У дитин-

стві Майкл слухав записи М. Девіса, Т. Монка, Д. Еллінгтона. Таке середовище формувало уявлення про ансамбль як живий організм, у якому інструменти взаємодіють через діалог, а не підпорядковують одне одного. Він почав із кларнета, продовжив грою на альт-саксофоні, а згодом остаточно перейшов на тенор-саксофон. Вплив Дж. Колтрейна став визначальним, але Брекер прагнув створити власний голос, який поєднав би гнучкість сучасного джазу з глибиною традиції (Michael Brecker).

Переїзд до Нью-Йорка наприкінці шістдесятих років повністю змінив його професійний шлях. Молодий музикант одразу опинився у середовищі, де виникала хвиля нових ансамблевих форм. Першим значним проєктом став гурт «Dreams», який створили М. Брекер, Р. Брекер і Б. Кобем. «Dreams» поєднував джаз з роком та експериментальними формами. Це був колектив, у якому музиканти працювали з нестандартними структурами та електричним звучанням. Хоча гурт існував обмежений час, саме тут М. Брекер зрозумів важливість ансамблевої гнучкості. Він вчився реагувати на ритм-секцію, підлаштовуватися під електрогітару чи синтезатор, координуватися з духовою групою, мав здатність створювати імпрізаційні лінії, які зберігали власний характер і одночасно входили у структуру колективу (Michael Brecker Archive).

Подальшим етапом стало заснування ансамблю «Breckers Brothers». Цей гурт одразу став провідним явищем джаз-ф'южну. У «Breckers Brothers» поєднувалися складні гармонії та ритмічні структури з енергією фанку. Духова секція, яку склали Майкл і Ренді Брекери, створювала тісну взаємодію між саксофоном і трубою. Важливо, що ансамблеве мислення М. Брекера проявилось у вмінні працювати зі спільним фразуванням, синхронізованими лініями та багатоплановими аранжуваннями. Специфіка «Breckers Brothers» полягала у відмові від моделі лідера та супровідних музикантів, кожний учасник гурту діяв у спільному полі ролей, де домінування виникало не за рахунок гучності чи складності соло, а завдяки структурному балансу. Аранжування цього періоду свідчать про прагнення Брекера інтегрувати саксофон у ритмічну систему ансамблю, створюючи контрапунктичні структури, які працювали як частина великої музичної форми.

Після успіху «Breckers Brothers» М. Брекер приєднався до нового колективу, який згодом матиме ключове значення у його творчості. Йдеться про «Steps Ahead». Гурт виник у результаті постійних клубних сесій у «Seventh Avenue South», де музиканти збиралися для формування експерименталь-

ного ансамблевого звучання. Згодом цей клубний формат перетворився на групу «Steps», яка у 1982 році стала «Steps Ahead». Піаніст і вібрафоніст М. Майньєрі був рушійною силою колективу. Разом з Брекером вони створили ансамбль, у якому поєднували акустичні інструменти, складні поліметричні структури, синтезаторні фактури та імпровізацію. М. Брекер у складі «Steps Ahead» досяг найвищого рівня ансамблевої інтеграції. Його фразування ставало елементом загального текстурування. Він не прагнув відокремленого соло, його імпровізація була продовженням колективної думки (Michael Brecker).

Особливої уваги заслуговує феномен ансамблевої адаптивності Майкла Брекера, яка проявлялася у здатності митця одночасно бути сольним голосом і структурним елементом колективного звучання. Його манера фразування завжди враховувала тембро-фактурний контекст твору, що дозволяло точно «вписуватися» у фактуру ансамблю без втрати індивідуальності. На відміну від багатьох саксофоністів пост-бопвої школи, які будували імпровізацію на різкому контрастуванні з акомпанементом, Брекер часто застосовував спосіб поступового «вростання» у загальний звуковий потік ансамблю. Це зближувало його стиль з камерною музичною традицією, де пріоритетом є не демонстрація техніки, а гармонійна єдність музичного матеріалу. Аналіз концертних записів свідчить, що він майстерно відчував баланс між вертикальними гармонічними площинами та горизонтальними мелодичними лініями, що створювало ефект поліфонічного діалогу в ансамблевому малюнку.

У вісімдесятих роках М. Брекер одночасно активно працював як сесійний музикант. Він записувався з Г. Генкоком, Дж. Мітчелл, С. Вандером, Стінгом, Ч. Корія, П. Метені. Сесійна практика вимагала від Брекера здатності реагувати на новий стиль, змінювати роль у структурі ансамблю та зберігати власний характер звучання без руйнування групового середовища. Його звук ніколи не конкурував з вокалістом, а ставав продовженням мелодії, формуючи інструментальний діалог (Michael Brecker Archive).

Суттєвим є внесок Майкла Брекера у розширення інструментальної палітри сучасного джазового ансамблю. Виконавець одним із перших інтегрував у свою практику електронні засоби, зокрема синтезаторний контролер EWI (Electronic Wind Instrument). Це стало чинником, який змінив можливості ансамблевої взаємодії, оскільки електронні тембри відкривали принципово нові шари фактури. У студійних та концертних про-

ектах Брекера EWI виконував функцію окремого ансамблевого голосу зі своїм тембровим спектром, що існував поряд із традиційним саксофоном. Такий підхід створював ефект «розширеного виконавця», який міг одночасно виконувати ролі мелодичного, гармонічного та фактурного інструменту. Використання електронних засобів у ансамблевій практиці стало одним із чинників, що вплинув на подальші покоління джазових музикантів, які активно використовують електроніку у колективних форматах.

Важливою частиною творчості М. Брекера є його здатність формувати ансамблеву драматургію. У багатьох концертних виступах програми були побудовані так, що кожна композиція мала чітку динамічну структуру від вступних колективних епізодів до кульмінаційних розгортань та завершальних імпровізаційних блоків. Такий метод організації програми відбиває тенденції постмодерного джазу, у якому композиційна драматургія інтегрується з імпровізаційною. Брекер приділяв значну увагу темпоритмічному контрастові між номерами, забезпечуючи цілісне сприйняття концерту як музичної дуги. У великих ансамблях, зокрема у «Wide Angles», ця драматургія була ще відчутніша, розвиток музичного матеріалу відбувався за рахунок поетапного введення інструментальних груп і зміни фактурних площин.

В його першому сольному альбомі «Michael Brecker», виданому у 1987 році, композиції побудовані на взаємодії саксофона з гармонічним та ритмічним пластами ансамблю (Michael Brecker).

Дев'яності роки стали періодом переосмислення ансамблевої ролі саксофона у творчості М. Брекера. Він активно записувався у складі квартетів і квінтетів, які формували для різних турів. У цих ансамблях митець створював баланс між імпровізаційними структурами та композиційною впорядкованістю. У співпраці з такими музикантами, як П. Метені, Дж. ДеДжонетт чи Г. Генкок, він відкривав можливості для діалогу між інструментами, у якому жоден голос не домінував. В ансамблях цього періоду він формували імпровізаційні побудови, які поступово переходили в мелодичні та гармонічні рішення партнерів, створюючи ефект колективної імпровізації. Цей стиль відповідав традиціям модерного джазу, у якому імпровізація розглядається як спільний рух у межах авторської структури (Michael Brecker).

Одним із найважливіших творчих звершень виконавця став проєкт «Directions in Music» (2001 року), створений у співпраці з Г. Генкоком і Р. Гаргроувом. Цей ансамбль був присвячений

спадщині Дж. Колтрейна і М. Девіса. На концертних записах, зокрема з «Massey Hall», помітно, що М. Брекер не відтворював стилістику Колтрейна, а прагнув сформувати власну інтерпретацію. Він використовував тематичний матеріал як основу для розвитку ансамблевої імпровізації, у якій кожен інструмент отримував свою просторову функцію. Записи цього періоду демонструють, що Брекер створював імпровізаційні лінії, спрямовані на взаємодію з піаніно Генкока і трубою Гаргроува. Такий спосіб спільної роботи посилював структурну цілісність композицій, не перетворюючи ансамбль у платформу для індивідуального змагання (Directions in Music – 20th Anniversary).

Не менш вагомим є внесок Майкла Брекера у формування міжжанрової ансамблевої культури. Його участь у записах поп-, рок- та R&B-музикантів виходила за межі типового «джазового запрошеного соліста». У композиціях Стінга, Джоні Мітчелл чи Пола Саймона він вибудовував лінії, які поєднували елементи джазової імпровізації з поп-мелодикою та ритмікою фанку. Це сприяло появі нового типу поп-оркестру, де духові інструменти отримували важливі формотворчі функції. У цьому контексті діяльність Брекера є прикладом синтезу стилів, який значно розширив межі ансамблевої взаємодії у популярній музиці.

Новий етап ансамблевого мислення М. Брекера виявився у роботі над альбомом «Wide Angles» (2003 року). Для цього він сформував п'ятнадцятиособовий кіндісекстет. Такий склад вимагав детального опрацювання аранжувань. У партитурах «Wide Angles» поєднувалися елементи камерної музики, сучасного джазу та неомодальної гармонії. Брекер прагнув створити ансамблеву модель, у якій кожен інструмент отримував структурну роль у формі; застосовував прийом поліфонічного розподілу голосів, у якому саксофон не володів традиційною провідною позицією. У низці композицій він відкривав напрямок розвитку, після чого інструменти ансамблю продовжували музичну думку. «Wide Angles» є одним із найяскравіших прикладів ансамблевої рівноваги у сучасному джазі, де всі учасники мають рівну роль у музичному процесі (Wide Angles – Michael Brecker Quintet).

Фінальною вершиною ансамблевої творчості М. Брекера став альбом «Pilgrimage» (2007 року), композиції якого є винятково авторськими. Записи проводилися за участі визнаних музикантів, серед яких були П. Метені, Г. Генкок, Дж. Патітуччі, Дж. ДеДжонетт і Б. Мелдау. Важливо, що

у цьому ансамблі композиції побудовані так, що імпровізаційні лінії саксофона переходять у фрази інших інструментів, що зближує «Pilgrimage» із традицією колективної імпровізації. Дві премії Grammy, отримані альбомом, були визнанням не лише авторства Брекера, але й його здатності створювати ансамблеві концепції, які мають художню вагу (Michael Brecker Archive).

Висновки. Узагальнюючи розвиток ансамблевої творчості Майкла Брекера, слід зазначити, що його діяльність у колективах, починаючи з «Dreams» і завершуючи «Quintet» та «Pilgrimage», формує цілісну еволюційну лінію. На ранньому етапі він шукав способи поєднання джазу з роковими та фанк-елементами. У період роботи з «Brecker Brothers» закріплював ансамблевий підхід, у якому духові секція діяла як єдиний комунікативний блок. У складі «Steps Ahead» він відкрив складніші форми структурної взаємодії, що включали синкоповані фактури, поліметричні структури та електроакустичні інструменти. У сольних і великих проєктах Брекер вдосконалив ансамблеве мислення до рівня оркестрового моделювання, де кожен інструмент виконує чітко прописану роль у формі.

Стиль М. Брекера побудований на прагненні створити органічний простір, у якому саксофон існує не ізольовано, а як частина великої цілісної конструкції. У роботі з різними гуртами він формувалася художні моделі, що вимагали від учасників високого рівня техніки та здатності до чутливої взаємодії.

Характерною рисою є використання контрапункту між саксофоном і гармонічними інструментами. У багатьох композиціях Брекера імпровізаційні фрази стають початком колективного розвитку, який продовжують інші інструменти. Це дозволяє визначати його стиль як орієнтований на колективну імпровізацію, що характерно для модерного та постмодерного етапів розвитку джазу.

Творчість Майкла Брекера є фундаментом для осмислення розвитку ансамблевого звучання у другій половині XX століття та на початку XXI століття. Його внесок у розвиток ансамблів полягає у створенні моделей групової роботи, які активізували нові підходи до імпровізації, гармонічного мислення та комбінування стилів. Він сформував підхід до ансамблю як до цілісної системи, у якій кожний голос має значення. Цей підхід сьогодні розглядається як одна з найвищих форм джазової взаємодії, що зберігає актуальність у творчості сучасних музикантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Directions in Music – 20th Anniversary. URL: <https://royhargroveofficial.com/directions-in-music-20th-anniversary> (дата звернення: 20.11.2025).
2. Michael Brecker. URL: <https://concord.com/artist/michael-brecker/> (дата звернення: 22.11.2025).
3. Michael Brecker Archive. URL: <https://livingjazzarchives.org/archives/michael-brecker-archive/> (дата звернення: 23.11.2025).
4. WideAngles–MichaelBreckerQuindectet. URL: <https://www.michaelbrecker.com/section2/MichaelBreckerBiography.pdf> (дата звернення: 25.11.2025).

REFERENCES

1. Directions in Music – 20th Anniversary. URL: <https://royhargroveofficial.com/directions-in-music-20th-anniversary>
2. Michael Brecker. URL: <https://concord.com/artist/michael-brecker/>
3. Michael Brecker Archive. URL: <https://livingjazzarchives.org/archives/michael-brecker-archive/>
4. Wide Angles – Michael Brecker Quindectet. URL: <https://www.michaelbrecker.com/section2/MichaelBreckerBiography.pdf>

Дата першого надходження рукопису до видання: 30.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.12.2025

Дата публікації: 30.12.2025